

UVOD

Zbog teške ekonomske situacije Bosna i Hercegovina već duži vremenski period suočava se sa velikim problemom odlaska mladih ljudi koji perspektivu ne vide u svojoj domovini. Ovakav, sad već negativan i učestali trend nije zaobišao ni Općinu Jajce. Zbog toga je naša organizacija odlučila da napravi korak dalje u rješavanju ovoga problema kojemu se mora pristupiti ozbiljno i studiozno, te se moraju poduzeti konkretni koraci kako bi se u dogledno vrijeme izbjegla sudbina da grad Jajce postane grad staraca.

Projektom "Socijalna karta mladih Općine Jajce", želimo da utvrdimo o kojem se tačno broju mladih od 15 do 30 godina radi, a koji su napustili našu Općinu, da ustanovimo nivo obrazovanja mladih na području naše Općine, te koliko ima zaposlenih i nezaposlenih. Svi navedeni podaci biti će od ključnog značaja za općinu Jajce kako bi mogla poduzeti konkretne korake ka zaustavljanju ovoga negativnog trenda odlaska.

Nakon izrade socijalne karte mladih, ista će biti na raspolaganju i drugim omladinskim organizacijama koje se bave pitanjima mladih u njihovim Općinama, te ćemo na taj način ovaj dobro izrađeni projekat proširiti na druga područja BiH.

Podaci za socijalnu kartu biti će prikupljeni iz raznih relevantnih izvora i to:

- Popis stanovništva iz 2013 godine;
- Federalni zavod za statistiku (statistički bilteni kretanja stanovništva za 2013, 2014, 2015 i 2016 godinu);
- Biro Jajce;
- Lokalne kompanije;
- Javne ustanove na području općine;
- Obrazovne institucije na području općine.

Nakon što prikupimo sve relevantne podatke, iste ćemo dostaviti demografu koji će na osnovu njih uraditi ekspertizu koja će biti predstavljena na javnoj tribini koja će biti organizovana po završetku izrade "Socijalne karte mladih Općine Jajce".

DIO PRVI

Podaci Federalnog zavoda za statistiku

Statistički bilteni migracije stanovništva (2013., 2014., 2015., i 2016. godine)

Od Federalnog zavoda za statistiku tražili smo da nam dostave informacije o mladima koji su napustili našu općinu u 2016. i 2017., a koji su se registrovali kod stranog poslodavca. Oni su nam dostavili samo informacije za 2016. godinu, uz obrazloženje da će informacije za konkretan upit biti dostupne do 01. februara 2018. godine kada je krajnji rok za objavu Biltena migracije stanovništva za prethodnu godinu. Međutim, na stranici Federalnog zavoda nalaze se Bilteni migracije stanovništva za protekle godine tako da ćemo isti koristiti za izradu ovoga projekta i to za 2013., 2014., 2015. i 2016. godinu.

Ukupan broj mladih od 15 do 29 godina za period od 2013. do 2016. godine, koji su **doselili** u našu Općinu iznosi **163**, dok ukupan broj mladih od 15 do 29 godina koji su u istom periodu **odselili** iz naše Općine iznosi **334**. Dakle saldo migracija za ovaj period je negativan i iznosi **-171**.

U nastavku obradimo pojedinačno kretanje mladih ljudi za period od 2013. do 2016. godine. Također za svaku godinu nalaziće se ukupan broj svih doseljenih i odseljenih sa područja općine Jajce, kako bismo što bolje približili koliki je procenat mladih napustio našu Općinu.

2013. godina

Ukupan broj doseljenih	110
Ukupan broj odseljenih	193

starosna dob	15-19	20-24	25-29
Doseljeni (ukupno 30)	6	15	9
Odseljeni (ukupno 72)	7	26	39
saldo	-1	-11	-30

Saldo migracija za dob od 15 do 29 godina iznosi: -42

SOCIJALNA KARTA MLADIH OPĆINE JAJCE

2014. godina

Ukupan broj doseljenih	133
Ukupan broj odseljenih	226

starašna dob	15-19	20-24	25-29
Doseljeni (ukupno 30)	10	18	16
Odseljeni (ukupno 72)	20	26	43
saldo	-10	-8	-27

Saldo migracija za dob od 15 do 29 godina iznosi: -45

2015. godina

Ukupan broj doseljenih	127
Ukupan broj odseljenih	200

starašna dob	15-19	20-24	25-29
Doseljeni (ukupno 30)	12	18	16
Odseljeni (ukupno 72)	27	27	32
saldo	-15	-9	-16

Saldo migracija za dob od 15 do 29 godina iznosi: -40

2016. godina

Ukupan broj doseljenih	139
Ukupan broj odseljenih	195

starašna dob	15-19	20-24	25-29
Doseljeni (ukupno 30)	9	21	13
Odseljeni (ukupno 72)	30	26	31
saldo	-21	-5	-18

Saldo migracija za dob od 15 do 29 godina iznosi: -44

Na osnovu navedenih podataka možemo zaključiti da je našu Općinu **napustilo 814 stanovnika** od kojih je **334 mlade** osobe životne dobi od **15 do 29 godina**.

Podaci popisa stanovništva iz 2013 godine

1. Broj stanovništva po petogodištima od 15 do 29 godina¹

od 15 do 19 godina

žene	908
muškarci	970

Ukupno: **1878**

od 20 do 24 godine

žene	846
muškarci	1007

Ukupno: **1853**

od 25 do 29 godine

žene	921
muškarci	1099

Ukupno: **2020**

2. Stanovništvo starije od 15 godina prema završenoj školi i spolu²

Bez ikakvog obrazovanja

žene	281
muškarci	1162

Ukupno: **1443**

1 Ukupno 5751, od čega 3076 muškaraca i 2675 žena

2 Ukupno 22762, od čega 11605 muškaraca i 11157 žena

Nepotpuno osnovno obrazovanje

žene	2252
muškarci	1039

Ukupno: **3291**

Završena osnovna škola

žene	2624
muškarci	2227

Ukupno: **4851**

Završena srednja škola

žene	4243
muškarci	7050

Ukupno: **11293**

Specijalizacija poslije srednje škole

žene	27
muškarci	86

Ukupno: **113**

Viša škola i prvi stepen fakulteta

žene	281
muškarci	241

Ukupno: **522**

Visoka škola / fakultet / akademija

žene	568
muškarci	681

Ukupno: **1249**

3. Radno sposobno stanovništvo³ prema statusu u aktivnosti i spolu⁴

Radna snaga

žene	3409
muškarci	6703

Ukupno: **10112**

Zaposleni

žene	2299
muškarci	4913

Ukupno: **7212**

Nezaposleni

žene	1110
muškarci	1790

Ukupno: **2900**

Nezaposleni koji su ranije radili

žene	427
muškarci	1053

Ukupno: **1480**

Nezaposleni bez radnog iskustva

žene	683
muškarci	737

Ukupno: **1420**

3 Radno sposobno stanovništvo čini stanovništvo u radno sposobnoj dobi 15 godina starosti i više (uobičajno se radi o stanovništvo od 15 do 64 godine starosti)

4 Ukupno 22762, od čega 11605 muškaraca i 11157 žena

4. Ekonomski neaktivno⁵ stanovništvo⁶**Učenici / studenti (15 god. i više)**

žene	889
muškarci	994

Ukupno: **1883****Penzioneri**

žene	1602
muškarci	2219

Ukupno: **3821****Lica koja obavljaju kućanske poslove**

žene	4345
muškarci	35

Ukupno: **4380****Nesposobni za rad**

žene	186
muškarci	240

Ukupno: **426****Ostali**

žene	726
muškarci	1414

Ukupno: **2140**

5 Ekonomski neaktivne osobe su osobe koje su bez zaposlenja i sa ili bez aktivnog traženja zaposlenja, koje nisu raspoložive za rad u određenom periodu. Prema statusu u neaktivnosti, neaktivne osobe uglavnom predstavljaju učenici i studenti starosne dobi od 15 i više godina, penzioneri osobe koje obavljaju kućne poslove (domaćica), osobe nesposobne za rad i ostale ekonomski neaktivne osobe. Ekonomski neaktivne osobe predstavljaju razliku između stanovništva starosti 15 i više godina i ekonomski aktivnog stanovništva.

6 Ukupno 12650, od čega 4902 muškarca i 7748 žena.

Podaci službe za zapošljavanje SBK-a (ispostava JAJCE)

Podaci koje nam je dostavila služba za zapošljavanje -biro Jajce su sljedeći, a koji su dostavljeni na dan 31.10.2017.godine su:

- Broj mladih do 30 godina starosti prijavljenih na evidenciji na dan 31.10.2017. godine iznosi 972;
- Broj mladih sa završenom VSS je 89;
- Broj mladih sa završenom SSS je 398;
- Broj mladih sa završenom KV je 405;
- Broj mladih sa završenom samo osnovnom školom je 80;
- Broj progovljenih mladih do 30 godina starosti u periodu od 01.01.2017.godine do 31.10.2017.godine je 311;
- Broj brisanih mladih osoba koje su se zaposlile ili su napustile našu općinu u ovoj godini je 473;

Podaci koje su nam dostavile lokalne kompanije i Javne ustanove o broju uposlenika od 18 do 30 koji su zaposleni kod njih

1. JKP "Vodovod i kanalizacija"- Jajce – na naš dopis odgovorili su da nemaju nijednu osobu od 18 do 30 godina zaposlenu u svojoj ustanovi.
2. JKP "Čistoća i zelenilo"- Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju 47 stalno zaposlenih radnika. Od ovoga broja, 5 radnika su mladi između 18 i 30 godina starosti.
3. ThermoFLUX d.o.o.- Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju ukupno 193 stalno zaposlenih radnika. Od ovoga broja, 95 radnika su mladi između 18 i 30 godina starosti.
4. O.Š. "Jajce" Kruščica – na naš dopis odgovorili su da je u njihovoj ustanovi trenutno zaposleno 9 radnika u dobi između 18 i 30 godina.
5. JU "Dom zdravlja" Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju 92 stalno zaposlena radnika. Od ovoga broja, 13 radnika su mladi između 18 i 30 godina starosti, od čega 10 radnika sa Visokoma stručnom spremom i 3 radnika sa srednjom stručnom spremom.
6. O.Š. "Braća Jezerčić" Divičani-Jajce – na naš dopis odgovorili su da je u nji-

hovoj ustanovi trenutno zaposleno 10 radnika u dobi između 10 i 30 godina.

7. Komotin d.o.o.- Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju 39 zaposlenih u dobi od 18 do 30 godina.
8. Metaling d.o.o.- Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju 19 zaposlenih u dobi od 18 do 30 godina.
9. Srednja škola “Nikola Šop” Jajce – od njih smo tražili podatke o broju učenika u tekućoj školskoj godini, kao i broj učenika koji su završili školovanje u školskim godinama:
  - Šk. 2014./2015.god: 121 učenik (od čega 24 učenika sa završenim trogodišnjim obrazovanjem, a 97 sa završenim četverogodišnjim obrazovanjem);
  - Šk. 2015./2016.god: 114 učenika (od čega 17 učenika sa završenim trogodišnjim obrazovanjem, a 97 sa završenim četverogodišnjim obrazovanjem);
  - Šk. 2016./2017.god: 118 učenika (od čega 21 učenika sa završenim trogodišnjim obrazovanjem, a 97 sa završenim četverogodišnjim obrazovanjem);
  - Šk. 2017./2018.god: pohađa 92 učenika završnih razreda (od čega 15 učenika završnih razreda trogodišnje srednje škole, a 77 učenika završnih razreda četverogodišnjih srednjih škola).

Također, od škole smo tražili i broj uposlenih od 18 do 30 godina, te su nam dostavili informaciju da je trenutno uposleno 9 radnika u dobi između 18 i 30 godina.

- 10.O.Š. “Berta Kučera”- Jajce – na naš dopis odgovorili su da imaju ukupno 85 zaposlenih radnika, od kojih je 13 starosne dobi od 18 do 30 godina.
- 11.Srednja strukovna škola “Jajce” – od njih smo tražili podatke o broju učenika u tekućoj školskoj godini, kao i broj učenika koji su završili školovanje u školskim godinama:
  - Šk. 2013./2014.god: 174 učenika;
  - Šk. 2014./2015.god: 225 učenika;
  - Šk. 2015./2016.god: 182 učenika;

- Šk. 2016./2017.god: 149 učenika;
- Šk. 2017./2018.god: pohađa 146 učenika završnih razreda.

Također, od škole smo tražili i broj uposlenih od 18 do 30 godina, te su nam dostavili informaciju da je trenutno uposleno 4 profesorice u dobi od 18 do 30 godina.

12. Mlinpek Žitar d.o.o.- Jajce- na naš dopis odgovorili su da imaju ukupno 71 stalno zaposlenih radnika. Od ovoga broja, 28 radnika su mladi između 18 i 36 godina starosti.
13. JP ELEKTROPRIVREDA HZHB- HE-Sliv "Vrbas" Jajce- na naš dopis odgovorili su da imaju 3 uposlene osobe od 18 do 30 godina.
14. JU "Opća bolnica Jajce"- Jajce- na naš dopis odgovorili su da imaju 8 uposlenih osoba u dobi od 18 do 30 godina.
15. A i F d.o.o. – Jajce- na naš dopis odgovorili su da imaju 11 zaposlenih starosne dobi od 18 do 30 godina, što je cca 40% od ukupnog broja uposlenih u toj kompaniji.

Socioekonomski pokazatelji po općinama Federacija Bosne i Hercegovine u 2016.⁷

1. Struktura stanovništva u FBiH po kantonima prema popisu stanovništva 1991. i 2013.godine⁸

Prema popisu stanovništva iz 1991.godine Jajce je brojalo ukupno 41.878 stanovnika, dok je prema popisu iz 2013.godine ta brojka znatno manja i iznosi 27.258 stanovnika.

2. Radno aktivno stanovništvo u FBiH 2016.godine (starosna dob od 15 do 64 godine)⁹

Na području općine Jajce prema statistici Federalnog zavoda za programiranje razvoja broj stanovnika je manji nego prema zvaničnoj statistici Agencije za statistiku BiH (27.258 stanovnika) i iznosi 26.867 stanovnika, od kojih se

---

⁷ Federalni zavod za programiranje razvoja

⁸ "Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2016."- Federalni zavod za programiranje razvoja, strana 13 i 16.

⁹ "Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2016."- Federalni zavod za programiranje razvoja, strana 22.

19.075 smatra radno aktivnim, odnosno 71,0 %.

3. Prirodni priraštaj u FBiH u 2016.godini¹⁰

Prirodni priraštaj prema zvaničnim podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja za općinu Jajce je negativan, jer je na području Općine u 2016.godini ukupno rođeno 179 beba, dok broj umrlih stanovnika iznosi 206, te prirodni priraštaj iznosi -27, što na hiljadu stanovnika iznosi -1,00.

4. Stepen zaposlenosti u FBiH u 2016.godini¹¹

Broj zaposlenih u općini Jajce iznosi 3.146 stanovnika, dok je broj radno sposobnog stanovništva 19.075, dok se aktivnim smatra 6.890 stanovnika, dakle ukupno na području općine Jajce postoji 3.744 nezaposlenih, od kojih je 94 sa VSS, 96 sa VŠS, 900 sa SSS, 15 VKV obrazovanih, 1.403 KV obrazovanih, 62 sa PKV obrazovanjem, te 1.174 sa NKV obrazovanjem.

DIO DRUGI

Stručno mišljenje demografa i voditelja Centra za migracijske studije (Doc.dr. Mirza Emirhafižović)

Demografski profil općine Jajce

Prema podacima popisa stanovništva koji je proveden 2013. godine, općina Jajce sa 27 258 stanovnika po naseljenosti predstavlja treću po veličini općinu u Srednjobosanskom kantonu (nakon Travnika i Bugojna). Manji broj stanovnika živi u gradskom tipu naselja (7172), dok je većina populacije (20 082) raspoređena u ostalim naseljima.¹² Ratna događanja (1992.-1995.), obilježena stradanjima, prisilnim migracijama i izbjeglištvom, kao i postkonfliktna kriza, izazvali su depopulacijske procese, što se veoma negativno odrazilo na aktuelnu demografsku sliku općine Jajce. Razlika u broju stanovnika u odnosu na 1991. godinu, kada je popisom ustanovljeno 45 007 stanovnika, iznosi 17 749. Drugim riječima, tokom 22 godine, koliko je trajao međupopisni period 1991.-

---

10 "Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2016."- Federalni zavod za programiranje razvoja, strana 25.

11 "Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2016."- Federalni zavod za programiranje razvoja, strana 28.

12 Prema važećoj tipologiji, naseljena mjesta u Bosni i Hercegovini svrstana su u dva tipa: gradska i ostala. Tip „ostalo“ obuhvaća seoska i priogradska naselja (www.bhas.ba).

2013, populacijska masa u relativnom smislu umanjena je za čak 45%.

Smanjenje broja stanovnika popraćeno je pogoršanjem dobne strukture stanovništva koje se ogleda u stalnom opadanju udjela mlade populacije i istovremenom porastu udjela najstarijih dobnih grupa, tj. osoba u dobi od 65 i više godina. Udio mladih (15-30 godina) je tek nešto veći od jedne petine (tačnije iznosi 21%).

Iako sve osobe u postradnom kontingentu nisu korisnici fonda PIO, penzioneri su više nego dvostruko brojniji od učenika i studenata zajedno (3821 naspram 1883).

Tabela 1: Broj mladih u općini Jajce prema popisima stanovništva iz 1991. i 2013. godine

	15 - 19	20 - 24	25 - 29
2013.	1878	1853	2020
1991.	4229	3900	3895

Izvor: www.fzs.ba

Iz podataka prikazanih u tabeli br. 1 primjetno je da je ukupan broj mladih više nego prepolovljen u usporedbi sa stanjem iz 1991. godine, s najvećom razlikom u petogodištu 15-19. Takvi strukturni poremećaji sa sobom nose ne samo brojne demografske, već i socio-ekonomske implikacije (opadanje bioreprodukcijskog kapaciteta zbog smanjenog broja žena u reproduktivnoj dobi, manji priljev osoba u radni kontingent i gubitak vitalnosti uslijed ubrzanog starenja stanovništva).

Za svaku užu ili širu društvenu zajednicu najnepovoljnija demografska okolnost je ukupna depopulacija (opadanje broja stanovnika) koja se javlja kao posljedica negativne prirodne promjene (veći broj umrlih od broja živorođenih) u kombinaciji s negativnim migracijskim saldom (veći broj iseljenih od broja useljenih osoba).

Kada se ima u vidu selektivnost migranata prema dobi, jer su među njima najčešće zastupljene osobe u 20-im i 30-im godina, posljedice iseljavanja imaju dugoročni karakter, ako se radi o trajnom napuštanju mjesta rođenja ili prebivališta. Time se fertilna baza, koju čine žene u reproduktivnoj dobi, dalje sužava, pa obnavljanje stanovništva više nije moguće, što u konačnici vodi pustošenju

(izumiranju) lokalne zajednice. Treba istaknuti da se podaci zvanične migracijske statistike ne slažu sa stvarnim brojem iseljenih osoba u dobi od 15 do 19 godina, posebno kad je riječ o vanjskim migracijama (izvan BiH). Razlog tome je metodologija praćenja broja emigranata, koja se temelji na odjavi prebivališta prije iseljenja, ali ta procedura nije uvijek provedena.

Stopa nataliteta, koja je u 2016. godini imala vrijednost od 6,7 promila, pripada izrazito niskom tipu.¹³ S druge strane, opća stopa mortaliteta (broj umrlih na 1000 stanovnika), koja je viša od stope nataliteta, ima tendenciju rasta zbog rasta udjela starih osoba. Kao rezultanta odnosa ove dvije komponente prirodnog kretanja stanovništva, u kojem je dominantniji mortalitet (smrtnost), stopa prirodne promjene ima negativan predznak i u 2016. godini iznosila je -0,7 promila. Na osnovi predočenih činjenica, može se zaključiti da Općinu Jajce kao i, uostalom, i najveći dio Bosne i Hercegovine, karakteriziraju izrazito negativni demografski trendovi.

S obzirom na uzajamnu povezanost dobne strukture, prirodnog kretanja (rađanje i umiranje) i mehaničkog kretanja stanovništva (migracija), demografski razvoj svake sredine uvjetovan je međudjelovanjem populacijskih procesa i struktura, s jedne, i utjecaja grupa faktora (bioloških, socio-ekonomskih, psiholoških i ostalih), s druge strane. Nestabilna politička situacija, ekonomska kriza, siromaštvo i socijalna isključenost imaju višestruko negativan učinak na demografske procese jer potječu masovnije iseljavanje stanovništva (naročito mladih) i izazivaju snižavanje stope nataliteta.

Mladi u kontekstu obrazovanja i zapošljavanja

Broj učenika koji su završili osnovnu i srednju školu predstavlja stvarni demografski i ekonomski potencijal kojim raspolaže neka lokalna zajednica. Obrazovna struktura stanovništva pod utjecajem je međugeneracijske socijalne pokretljivosti, koja je uvjetovana brojnim socio-ekonomskim faktorima. Njena preobrazba ide u pravcu smanjenja udjela stanovništva s nižim nivoima obrazovanja i povećanja udjela visokoobrazovanih osoba. Budući da na području općine Jajce ne postoji nijedna visokoškolska ustanova, odlazak određenog broja mladih na studije u drugi grad ili državu sasvim je očekivano. Međutim, jedan

---

13 Stopa nataliteta niže od 15 promila pripadaju niskom tipu.

postotak njih se nakon završenog studija ne vrati u rodni grad, tako da je odljev ljudskog kapitala iz manjih sredina neminovan. Za razliku od državnog i federalnog nivoa, studenti iz Jajca su brojniji u odnosu na studentice.

Prilikom razmatranja obrazovne strukture stanovništva, važno je uzeti u obzir nekoliko činjenica:

- Podaci se odnose na veoma širok dobni raspon od navršenih 15 godina (dob kad bi trebala biti okončana osmogodišnja škola) do najstarijih dobni grupa.
- Polazi se od kriterija završene škole, što znači da je znatan postotak osoba u procesu stjecanja višeg nivoa obrazovanja.

Recentna pojava brojnih privatnih univerziteta ("komercijalizacija" visokog obrazovanja), ali i uvođenje Bolonjskog sistema, u značajnoj mjeri zaslužna je za relativno ubrzan porast broja visokoobrazovanih osoba posljednjih godina, premda problem zapošljivosti (engl. employability)¹⁴ ostaje i dalje prisutan.¹⁵ U prilog tome govori podatak da se 89 mladih osoba do 30 godina s VSS nalazi na evidenciji općinskog biroa za zapošljavanje, koji, u odnosu na broj mladih, nije zanemariv. Ipak, u potrazi za poslom dosta su brojnije mlade osobe sa završenim zanatom - KV (405) i SSS (398) (stanje na dan 31.10.2017.).

Nezaposlenost¹⁶ je prepoznata kao ključni faktor koji generira iseljavanje osoba u optimalnoj radnoj i reproduktivnoj dobi ili uvjetuje zakasnjelu tranziciju u odraslost (osamostaljenje) zbog dužeg ostanka mladih u roditeljskom domu. Ekonomska ovisnost o drugima (najčešće roditeljima) ovu populaciju svrstava u socijalno vulnerabilne grupe. Nadalje, nesudjelovanjem na tržištu rada obezvređuje se ljudski kapital (stečeno znanje, vještine i kompetencije) čiji potencijal dolazi do izražaja tek kad je stavljen u funkciju osobnog a time i društvenog blagostanja. Osim psiholoških posljedica po samu individuu, "strukturna"¹⁷ nezaposlenost, s kojom je suočena cijela zemlja, zasigurno predstavlja glavni društveni problem.

14 <http://www.poslovni.hr/leksikon/zaposljivost-1588>

15 Višegodišnje praćenje odabira fakulteta (društvene, humanističke, tehničke ili biomedicinske nauke) važno je iz više razloga kao što je planiranje ljudskih resursa ili kreiranje odgovarajućih mjera kako bi se potaklo obrazovanje za deficitarna zanimanja.

16 Kad je riječ o nezaposlenosti, fokus bi trebao biti na mladima koji nakon završene srednje škole ili fakulteta aktivno traže posao. Mnogi studenti nisu u mogućnosti raditi uz studij zbog nedovoljno razvijene sheme angažiranja na poslovima s nepunim / djelomičnim radnim vremenom.

17 „Strukturna nezaposlenost“ označava takav tip masovne nezaposlenosti koji se javlja kao posljedica velikih makroekonomskih promjena (npr. privatizacija, deindustrijalizacija itd.).

Viša stopa zaposlenosti muškaraca u odnosu na žene nije samo specifikum općine Jajce, već je, u većoj ili manjoj mjeri, sveprisutna statistička činjenica. No, među mlađim generacijama ovaj rodni jaz postaje manji. Tradicionalna preferencija zapošljavanja muške radne snage uglavnom se temelji na tome da su žene sklonije odsustvovanju s posla iz razloga koji su povezani s majčinstvom i porodičnim obavezama.

Sljedstveno navedenom, žene su češće pogođene nezaposlenošću, odnosno manje su zastupljene na tržištu rada. Obavljanje neplaćenih (kućanskih) poslova ima jasnu rodnu konotaciju, o čemu najzornije govori odnos žena i muškaraca (4345 i 35 respektivno).

Bitno je naglasiti da u tranzicijskom bh. društvu zaposlenost ne znači i trajnije rješenje socijalnog statusa mladih. Naime, nesigurnost radnih mjesta ili tek privremeni / povremeni poslovi, uglavnom u privatnom sektoru, uz niske zarade, za sobom povlače neizvjesnu realizaciju budućih planova koji se odnose na osnivanje porodice, ali i dovode u pitanje ostanak u mjestu prebivališta. Regrutiranje kadrova u javnom sektoru, koji generalno važi za najpoželjnijeg poslodavca u BiH, prate nepotizam, stranačka i etnička podobnost, dok su reference i sposobnost nerijetko zanemareni. Angažman na poslovima koji ne odgovaraju nivou obrazovanja (tj. dekvifikacija) također usložnjava socio-ekonomski položaj mladih.

DIO TREĆI

Što je "OC" Jajce?

(T)Ko smo mi?

"Omladinski centar" (skraćeno "OC") je nevladina, nepolitička, nereligijska i multietnička omladinska organizacija. Osnovna misija organizacije je promovisanje, podrška i rad djece i omladine u lokalnoj zajednici. U našoj organizaciji imamo 6 angažovanih lokalnih saradnika/ca (menadžer, administratorica, koordinatorica međunarodnih projekata, menadžer projekta Jajce Press, asistenciju na projektu Jajce Press, dva programska menadžera), 4 programska modera-tora/ice i u toku godine 2 ili više međunarodnih volontera.

Sedmično naše programe posjećuje oko 60 osoba. Naše osoblje je sastavljeno

---

no od osoba različitih starosnih dobi, spola, etničke i vjerske pripadnosti čime pokazujemo da različitost u našem društvu doprinosi boljem međuljudskom razumijevanju i saradnji.

“OC” organizuje razne seminare, radionice, višednevne škole, kurseve za djecu i mlade, osniva klubove i sekcije u svrhu boljeg i angažovanijeg uvezivanja mladih u životne i društvene tokove. Centar je otvoren svakim radnim danom (ponedjeljak-petak) od 9.00 do 15.00 i od 17.00 do 20.00 sati. Prostorije centra se nalaze u Jajcu, ulica Kralja Tvrtka 5/1 i naselju Bare.

“Omladinski centar” je do sada organizovao i nudi:

- kurseve (kompjuterski, gitara, jezični),
- klubove (kompjuterski, internet, stolnoteniski, brakedance, debata),
- sekcije (nogometna, košarkaška, odbojkaška, plesna, muzička, fotografska, likovna, novinarska),
- radionice (dječja, novinarska, kompjuterska, muzička),
- stručna edukacija (seminari, radionice, radni kampovi, sastanci),
- posebne programe (manifestacija na malom jezeru, koncerti ozbiljne i zabavne muzike, pozorišne predstave, izleti, roštiljade, turniri, akcije čišćenja okoline, okrugli stolovi, organizacija dočeka Nove godine za djecu i odrasle),
- projekte (lokalni časopis “Senzor”, portal “Jajce Press”, omladinski turizam Jajce, međunarodni susreti mladih i volonterski servisi, “Biznis centar” Jajce).